

Tájtörténeteim

Beszélgetés Antal András
keramikusművésszel

SHAH GABRIELLA

Antal András Alsótoldon élő Ferenczy Noémi-díjas és Gádor-díjas keramikusművész. Júliusban egy hónapot töltött a szerbiai Arandelovac művésztelepén. Az alkotómunkát egy nagy kiállítás zárta, mely az elmúlt hetekben ért véget. Az itt készült alkotásai illetve néhány korábbi műve 2013. február 28-ig látható Szécsényben, a Kubinyi Ferenc Múzeumban.

– András, mesélj a nyári művésztelepről! Hogyan érezted magad ott?

– Nagyon sikeres volt a szerbiai kiállítás, és a művésztelepen is nagyon jól éreztem magam. Nekem ez volt az álmom. A felkérés azonban nagyon hirtelen jött. Mindössze néhány nap állt rendelkezésemre, hogy útra keljek. A 2010-2011-es losonci művésztelepi tapasztalataim azonban sokat jelentettek, mert eredményesen tudtam felkészülni a gyors utazásra. Egy olyan műterembe érkeztem, ahol a világ legjobb agyagával tudtam dolgozni. Az ottani körzeti televízió kért egy interjút tőlem, amelyben azt is említettem, hogy milyen szerencsés vagyok, hiszen az elmúlt években a losonciak szerint a világ (legalábbis Európa) legjobb agyagával dolgozhattam, most pedig itt már az első nap kiderült, hogy a helyi agyag – előkészítve – a világ legjobb agyaga. Féltre a tréfával, ez valóban nagyon jó agyag, mert erre települhettek a műszaki termékeket előállító nagy kerámiagyárok is, melyek sajnos az utóbbi években megszűntek. Arandelovac azonban márványáról is híres. Például a budapesti köztéri szobrok és temetők síremlékei is részben ebből a márványból készültek. Az Arandelovac közepén lévő hatalmas park szélén felépítettek egy modern alkotóközpontot kőszobrások és keramikusok részére. Én egy hónapot töltöttem itt a nyáron. A vendéglátóink teljes

ellátásban részesítettek.

– *Hogyan jött a meghívás? Te már korábban, az 1990-es évek közepén több ízben is voltál a Vajdaságban művésztelepen, van ehhez ennek valami köze?*

– 2005-ben rendeztél nekem egy kiállítást a Pásztói Múzeumban, és készítettél ott egy katalógust. Emlékszel? Amit az Állami Nyomda igazgatója szponzorált. Ebben szó volt a bucka gányói művésztelepről. A katalógus egy példánya eljutott a Vajdaságba, Olga Sram művészettörténészhez, az egyébként európai híru kiállítóhely, a Szabadkai Képzőművészeti Találkozó vezetőjéhez is. Ő kezdeményezte a mostani meghívást.

– *Ha jól tudom, Arandelovacon már a '60-as évektől kezdve megrendezik a Kőszobrász és Kerámia Szimpóziumot.*

– Igen, s mind a mai napig működik. Sajnos a kerámiagyárak ott is leálltak. A művésztelep azonban világhírű volt, s ezt próbálják most visszaállítani. 1996–1998-ban volt ott utoljára magyar meghívott. Különösen jólesett nekem, hogy engem is meghívtak, mert megtaláltam az irattáramban egy korábbi meghívólevelet. 1995-ben ugyanis már invitáltak ide, de sajnos akkor vissza kellett utasítanom a lehetőséget. Most azonban, az arandelovaci 47. művésztelepen a fönixmadárként meg-megújuló mozgalom felfelé ívelő ágát sikerült megtapasztalnom. Annyit mindenképpen hangsúlyozni szeretnék, hogy nagyon-nagyon könnyű a szervezőknek és az alapítványnak ez a felfelé törekvés, hiszen a megnyitón tömve volt a galéria. Ugyanis állhatnak az alapítványok mögött bármilyen pénzes szponzorok, ha nincs közönség, akkor semmit sem ér az egész. Jó érzés volt látni, hogy ott éhesek a kultúrára.

– *Kiérelt témával indultál a művésztelepre? Tudtad, hogy mivel akarsz ott majd foglalkozni?*

– Még a hosszú úton sem tudtam eldönteni, hogy mivel fogok foglalkozni, így teljesen rábíztam magam az ottani inspirációkra. Ez bármi lehetett. Odaérve azonban már pontosan tudtam, mit fogok csinálni. Alsótoldról indulva 10 km-re már az alföld nyúlványán kúsztam végig, s csak 500 km után találtam újra hegyvidéket. Belgrád után kezdett változatossá válni a vidék. Számomra ez igencsak hasonlított a cserhádi utakhoz, hegyekhez, völgyekhez. Otthonról haza – gondoltam magamban, bár akkor még csak reméltem, hogy hamar előjönnek az otthon hagyott emlékek, tapasztalatok. Így hát a helyzetből adódott, hogy a tájtörténet témakör ismét folytatódik, miként az Ipoly-parti Kálnón is ezt a témát jártam körbe.

– *A szlovákiai Kálnón, a művésztelepen 2010-ben és 2011-ben voltál. Itt készült el az Ipoly-parti gondolatok című sorozatod. Évszázados emlékek, lerakódott üzenetek és gondolatok törtek fel az Ipoly mélyéről kerámiáidnak köszönhetően, melyek motívumai mesélnek a vidék régmúltjáról,*

kultúrájáról, az Ipoly-parti városok, községek hatalmas kultúrkincséről. Izgalmas ezeket a kerámiaképeket alaposan szemügyre venni. Szerbiából viszont tájmotívumokat hoztál haza.

– Kálnón már a második nap megragadott az Ipoly közelsége, mert a falu közepén folyik át a keskeny „aligfolyócska”. Ennek hatására tértek vissza a szécsényi és pöstyényi gyermekkori emlékeim, s ezek tükröződnek vissza a munkáimban. Ezért lett *Ipoly-parti gondolatok* a címe. Most viszont, amikor nyáron Sumádijába érkeztem (én ezt magamnak Erdőhátnak fordítottam, a Cserhát alapján), teljesen otthon éreztem magam. Úgy is jártam-keltem ott, tehát könnyen megfejthetők voltak bizonyos tájmotívumok. A nógrádi táj jellegzetességeibe, a mély, sötét erdőkbe és szakadékokba futottam bele 600 km-rel odébb. Sokat jelentett ez, mert biztonsággal tudtam ott dolgozni. A záró kiállításon így több kisebb sorozatjellegű egységet tudtam bemutatni.

– *Régóta foglalkoztat téged a táj.*

– Igen, a tájtörténet már két évtizede izgat, és örültem neki, hogy öngyötres nélkül könnyedén tudom folytatni, s ez biztonságot adott. A földrajzi és táji azonosságok mellett nyilván jó néhány különbség is hatott rám, elsősorban az emberek mentalitását illetően. Számomra irigylésre méltó volt, hogy kedvesebbek és örömtelibbek egymással, sőt az idegenekkel is, mint amilyenek mi vagyunk itthon. Az életritmusomat is észrevétlenül alakítottam át, az ottaninak megfelelően. A gyűjteménybe befogadott munkáim színvonalán is látszik, hogy ez jól hatott. A kiállítás megnyitóján ugyanis úgy tapasztaltam, hogy a szakmai közönség nagy örömmel fogadta a munkáimat. Az ottani művészettörténész ki is fejtette, hogy nem láttak még ilyet, ezzel a fajta technikával, szemlélettel még nem találkoztak. Harmincéves alkotói pályám elején viszonylag könnyen megtaláltam, ami nekem alkalmas. A redukciós égetésnek és redukciós máztechnikának egészen szélsőséges megnyilvánulásai vannak, amelyek egy művésznak már-már személyes jegyivé válhatnak. Ahány keramikus használja ezt a technológiát a világon, mindenki talál benne valami különleges izgalmat a saját maga számára. Így jártam én is ezzel az eleinte csak hatásos játéknak tűnő égetéssel. Hitem szerint minden eszköznek célt kell szolgálnia. Különösen, ha a cél az, hogy a publikum felé maradandót közvetítsünk. Az égetés eszköz, a különleges mázfelületek és effektusok, fénytörési hatások, amelyek ha szükséges, folyamatosan mozgásban tartják a felületet, folyamatosan sűrűltve közlik a mondanivalót.

– *Ezt igazán meg tudom erősíteni. Óriási élményben volt részem, amikor egy alkotásodat, a Nyári zápor sorozatod egyik darabját egy nagyon jól megvilágított teremben láttam. Hihetetlen lendülete volt. Egy „kettős” angyal jelenik meg, ezt az angyali hierarchiában trónnak nevezik, ezért*

általában kétarcú szárnyas lényként is ábrázolják őket a képzőművészetben. Az egymásba olvadást vagy éppen az önmagából való kilépést gyönyörűen mozgásba hozta a besütő nap fénye. Tehát az alkotás élni és működni kezdett. Ahhoz kellett tehát a fény, hogy az angyal kilépjén elrejtettségéből, és az ember számára is láthatóvá váljon. Ezt nagyon szépen meg tudta fogalmazni a kerámiában. Az állandóan változó fényhullámzás érzéki tapasztalata segítette a mű belső lényegének felismerését.

– Pontosan ezért tudok nagyon örülni, ha jó galériába, jó helyre kerülnek a képeim, mert ott megnyílik a mű. De a legnagyobb örömet az okozza, ha olyan magán-, állami vagy alapítványi gyűjteménybe kerülnek, melyek hosszú évszázadokra is tudják biztosítani, hogy a műveim valamikor kiállításra kerüljenek. Ezek a gyűjtemények az évek folyamán állandóan bővülnek, szinte világméretűvé. A Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményében is nagyon sok munkám van, innen kerülhetek ki munkáim a világ számos kiállítóterébe, például Koreába, Barcelonába vagy éppen New Yorkba. Ha az ember egy művésztelep vendége, akkor minden esetben ott kell hagyni az alkotásokból, alapítványnak vagy állami intézménynek vagy magánművésztelepnek az ott készült munkákból, és tapasztalatom szerint mindenki görcsöl az első napokban, vajon hogyan teremődik meg az a nagyon színvonalas alkotás, mely az országot, a nemzetet és a művészt méltón képviseli, holott ott minden más: más szerszámokkal dolgozol, és még a nap is másképp süt.

– *Ez általában rövid idő, maximum 6 hét. Ez a rövid idő hogyan inspirál?*

– Mindenképpen érik az embert olyan benyomások, amik rögzülnek, és évek múlva bűvópatakként egyszer csak előzúdulnak, ez elől még kitérni sem lehet. Másrészt hosszú-hosszú évek kellene ahhoz, hogy kiteljesedjen és kiállításon köszönjön vissza például egy művésztelep élménye.

– *Ha jól emlékszem, így született a Nyári zápor sorozat. Előzménye 1995-re vezet vissza. Ekkor a szabadkai Bucka Gányó nemzetközi művésztelep vendége voltál. Mesélted, a kinti munkát egy hirtelen jött nyári zápor szakította félbe, bezavart titeket a műterembe. A vihar mint a kiszolgáltatottság érzése a biztonságos jólét közepette zuhant rátok. Villámcsapásszerűen eszméltetek fel, mi történik körülöttek. A vihar jelkép volt – a háború szimbóluma, mint utólag a világ tudomására jutott, a délszláv háború legvéresebb fejezete éppen ekkor történt, 1995 nyarán. A zápor volt az indító esemény, mely kikényszerítette azt a rajzsorozatot, melynek kerámiaváltozata később készült el.*

– Igen, 1995 nyarán készült egy rajzsorozat, és tíz év kellett, hogy ez a nagyon erős hatás megjelenjen a Pásztói Múzeum kiállítóterében. Szerencsére ennek a sorozatnak az erőteljes hatása lemérhető volt más kiállítóterek közönségén is. Láthatták az érdeklődők Kecskeméten, Dombóváron, Karancslapujtón, Balassagyarmaton, Budapesten, a Fészek

Klubban, legutóbb Ipolyságon. A közeljövőben pedig ez az anyag megy Szabadkára.

– *Milyen lehetőséget nyújt a művészi elgondolások kifejezésére és a gondolatok cseréjére a szimpózium? Milyen célokkal és feladatokkal tértél haza, mi az az új élmény, ami beépül vagy be fog épülni a munkásságodba?*

– Lényegesen fiatalabb kollégákkal dolgoztam együtt. Ők mindannyian szerbek: Oliver Parlić, Maria Milin és Dejan Stepanovic. A hosszú közös munkának van egy izgalmas hozama, hogy egyszer csak az ember képes a másik szemével látni azt a valóságot és a leképeződését, amivel a másik szenvedélyesen foglalkozik. Félig kész művekkel jöttem haza, ezeket itthon befejeztem, és most gyermekkorom városában, Szécsényben állítom ki. Nagyon érdekel annak a különbsége, amit itthon, és amit ott tapasztalok: a táj hasonló, de a mentalitás más. Sokkal sűrűbben lakott a vidék, a megművelt föld összefolyik a természettel, s ez grafikailag nagyon érdekes. Azok a tájelemek könnyebben oldódnak formailag. Egészen biztos, hogy rajzolni fogok, amint jön a hideg idő, és kiderül, hogy képes vagyok-e visszahozni annak a tájnak a sajátosságát. Vajon előjön-e a kettős táj milyensége. Kíváncsi vagyok, hogy amit most szóban megfogalmazok, azt a papíron meg tudom-e jeleníteni.

– *Kivételesen minden alkotásodon valami érdekes ritmust érzek. Esetleg a zene hat a munkáidra?*

– Bizony, roppant fontos számomra a zene, ez egy megtisztító katarzis. A munkáim szerkezete megegyezik a zenei darabok szerkezetével. De arra is kíváncsi vagyok, hogy a kerámiaképeimmel hogyan tudok megszólaltatni egy lírai vagy egy üvöltő-süvöltő ritmusú témát. Ezeket a megfoghatatlan és elmondhatatlan érzéseket a zene teremti meg bennem, és ezeket a hangulatokat rögzítem a kiváltott táji élményem hasznára.

